

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกำลังดำเนินการพัฒนาทางด้านการศึกษาเช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ทั่วโลก โดยถือว่า การศึกษาเป็นเครื่องช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ประเทศที่ต้องการความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นจำเป็นต้องมีกำลังคนที่มีความรู้ และมีทักษะในการประกอบกิจการงานในปริมาณที่พอเพียงกับความต้องการของประเทศ แต่การที่จะได้กำลังคนที่มีความรู้ และมีทักษะตามความต้องการดังกล่าว ย่อมต้องอาศัยระบบการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพทุกระดับการศึกษา^๒ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียที่กำลังพัฒนาทางด้านการศึกษาอย่างรีบด่วน และในขณะนี้ประเทศต้องการกำลังคนระดับกลางเป็นจำนวนมาก การวางแผนพัฒนากำลังคนในระดับนี้จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการผลิตกำลังคนส่วนใหญ่ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนี้กำลังคนระดับกลางยังเป็นพื้นฐานของการผลิตกำลังคนระดับสูงอีกด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องขยายงานทางด้านการศึกษาเพิ่มขั้นให้ไต่ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ คุณภาพของระบบการศึกษาจะดีเพียงไร

^๑ เอ็ม วี แมซซัวร์, "โฉมหน้าของการพัฒนาการศึกษาในเอเชีย," วารสารสภาการศึกษา, ๕(กุมภาพันธ์, ๒๕๑๔), ๓๖.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๘ (พระนคร : ๒๕๑๔), หน้า ๔๓.

ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น หลักสูตร แบบเรียน อาคาร และวุฒิกู สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนคือตัวครู แมว่าการศึกษาคงได้วางหลักสูตร ประมวลการสอน มีตำราเรียนที่ดีและเหมาะสมเพียงไรก็ตาม ถ้าครูผู้สอนไม่มีความสามารถก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาได้ จากการประชุมระดับรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาคเอเชียเมื่อวันที่ ๒๒ ถึง ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๔^๓ ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูว่าคุณภาพของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดอัตราการขยายทางด้านการศึกษา และเป็นตัวสมมูลระหว่างการขยายทางด้านคุณภาพและปริมาณการขาดแคลนอาคาร อุปกรณ์การสอนยังไม่ทำให้เกิดความล่าช้าทางการศึกษาเท่ากับการขาดแคลนครูที่เหมาะสม สถานะของครู บริการ วุฒิและประสบการณ์ของครูเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความก้าวหน้าทางการศึกษา

หลักสูตรในปัจจุบันได้ขยายตัวมากขึ้นทั้งทางด้านวิชาการ และกิจกรรมทางวิชาการหลายอย่างที่เคยสอนในระดับการศึกษาชั้นสูง ถูกนำมาสอนในระดับมัธยมศึกษา และวิชาที่มีอยู่เดิมก็ขยายขอบเขตกว้างขวางและลึกซึ้งกว่าเดิม ครูที่มีวุฒิต่ำจึงมีความรู้ไม่พอเพียงที่จะทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาได้ ถึงแม้ว่าจะสอนได้แต่ก็อาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ตามปกติเกือบทุกประเทศถือว่า ครูระดับมัธยมศึกษาจำเป็นต้องมีวุฒิปริญญาสาขาใดสาขาหนึ่งบวกกับประกาศนียบัตรหรือปริญญาทางการศึกษา แต่เนื่องจากวาระบบการศึกษาในระดับมัธยมนั้นได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่จะต้อง

^๓UNESCO, Conference on Ministers of Education and Ministers responsible for Economic Planning of Member States in Asia, Prospective of Education in Asia (Bangkok : UNESCO, 1965), p. 107.

“สาย ภาณุรัตน์, "การสำรวจฐานะอาชีพครูในเอเชีย," ศูนย์ศึกษา, ๑๒(ตุลาคม, ๒๕๐๔), ๒๖.

บรรจุครูที่มีวุฒิค่าเป็นจำนวนมาก เพื่อให้พอเพียงกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และครูที่มีวุฒิค่านี้นักจะเป็นครูในโรงเรียนราษฎร์ จากแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ ๓^๕ ได้รายงานเกี่ยวกับวุฒิครูมัธยมศึกษาใน พ.ศ. ๒๕๑๓ ว่า ในโรงเรียนราษฎร์มีครูที่มีวุฒิระดับประกาศนียบัตรเป็นส่วนใหญ่ คือประมาณร้อยละ ๗๕.๔ มีครูระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าเพียงร้อยละ ๕.๗ ส่วนในโรงเรียนรัฐบาล ครูที่มีวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่ามีประมาณร้อยละ ๓๖.๔ ครูที่มีวุฒิตอนปริญญาหรือเทียบเท่ามีประมาณร้อยละ ๕๑ ส่วนครูที่มีวุฒิระดับประกาศนียบัตรมีเพียงร้อยละ ๑๒.๓ จะเห็นได้ว่าครูที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ยังมีวุฒิค่ากว่าปริญญา การที่ครูมีวุฒิต่ำนั้นอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพต่ำ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของความสูญเปล่าทางการศึกษา

ผู้วิจัยได้พิจารณาเห็นปัญหานี้ และคิดว่าถ้ามีการวิจัยเรื่องสถานภาพทางวิชาการของครูมัธยมศึกษา ผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพของครู และเป็นประโยชน์ในการจัดกำลังครูและการผลิตครูที่จะสนองความต้องการของประเทศชาติในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสถานภาพทางวิชาการของครูมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศ
๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์
๓. เพื่อเปรียบเทียบระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลางและ

^๕กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม, หน้า ๒๓.

ส่วนภูมิภาค

- ๔. เพื่อเปรียบเทียบระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค
- ๕. เพื่อศึกษาระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนภูมิภาค แยกเป็นภาคการศึกษา ๑๒ ภาค
- ๖. เพื่อศึกษาระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ส่วนภูมิภาค แยกเป็นภาคการศึกษา ๑๒ ภาค
- ๗. เพื่อเปรียบเทียบระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล แต่ละจังหวัดกับค่าเฉลี่ยปานกลาง (Normal Expectancy) ของวุฒิครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศ
- ๘. เพื่อเปรียบเทียบระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์แต่ละจังหวัดกับค่าเฉลี่ยปานกลาง (Normal Expectancy) ของวุฒิครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศ
- ๙. เพื่อเปรียบเทียบระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลแต่ละจังหวัดกับค่าเฉลี่ยปานกลาง (Normal Expectancy) ของวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล
- ๑๐. เพื่อเปรียบเทียบระดับวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์แต่ละจังหวัดกับค่าเฉลี่ยปานกลาง (Normal Expectancy) ของวุฒิครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังนี้

- ๑. ครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี
- ๒. ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลมีวุฒิส่งกว่าครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์
- ๓. ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลางมีวุฒิส่งกว่าในส่วนภูมิภาค
- ๔. ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ส่วนกลางมีวุฒิส่งกว่าในส่วนภูมิภาค

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเป็นแบบการศึกษามหภาค (Macro Study) ผู้วิจัยทำการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ โดยใช้ข้อมูลในปีการศึกษา ๒๕๑๕ ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

๑. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาระดับอุดมศึกษาสายสามัญในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ โดยไม่จำแนกวุฒิของครูตามเพศหรือจำแนกเป็นวุฒิครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โรงเรียนที่อยู่ในขอบข่ายของการวิจัยได้แก่

๑.๑ โรงเรียนรัฐบาลในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และที่เปิดทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย รวมทั้งสิ้น ๕๘๒ โรงเรียน

๑.๒ โรงเรียนราษฎร์ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการที่มีชั้นการสอนถึงระดับมัธยมศึกษา ซึ่งได้แก่โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๕ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๕ รวมทั้งสิ้น ๑,๑๒๒ โรงเรียน โดยเลือกศึกษาเฉพาะวุฒิครูที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษา ไม่รวมครูที่ทำการสอนในระดับอนุบาลหรือระดับประถมศึกษา

๒. การวิจัยครั้งนี้จะไม่รวมถึงวุฒิมัธยมศึกษาในโรงเรียนสาธิตต่าง ๆ

๓. การวิจัยครั้งนี้จะไม่รวมถึงครูที่ไม่ทราบวุฒิที่แน่นอน เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ เปรียญ และอื่น ๆ

ขอตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้มีขอตกลงเบื้องต้นดังนี้

- ๑. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมมัธยมศึกษามีความเชื่อถือได้
- ๒. ครูที่สำเร็จการศึกษามาจากต่างประเทศ จะถือว่าใช้เวลาเรียนเช่นเดียวกับในประเทศไทย เช่น สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากต่างประเทศ จะถือว่าใช้เวลาเรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เป็นเวลา ๔ ปี
- ๓. ครูที่ไ้วุฒิโดยการสมัครสอบ จะถือว่าใช้เวลาเรียนเท่ากับครูที่ไ้วุฒิโดยการเรียนตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ เช่น ครูที่ไ้วุฒิประกาศนียบัตรพิเศษมัธยม (พม.) จะถือว่าใช้เวลาเรียนเท่ากับครูที่ไ้วุฒิประกาศนียบัตรประโยคมัธยม (ปม.) เป็นต้น

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจเกิดความไม่สมบูรณ์เนื่องจาก

- ๑. ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่ไ้จากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source) อันอาจเกิดขอบกพรองจากวิธีมีการต่าง ๆ ใดแก่ การคัดลอกหรือการจดบันทึก การพิมพ์ การรายงานที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงโดยเฉพาะในโรงเรียนราษฎร์ อาจมีการรายงานวุฒิครูที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เนื่องจากผลประโยชน์บางประการของโรงเรียน เช่น การโฆษณาคุณภาพของโรงเรียน การขอรับรองวิทยฐานะของโรงเรียน เป็นต้น
- ๒. การเปลี่ยนแปลงยอดจำนวนครูอันเนื่องมาจาก การตาย ลาออก การย้ายสถานที่ทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนราษฎร์ มีการเปลี่ยนแปลงยอดจำนวนครูเสมอ เนื่องจากครูที่มีอยู่เดิมได้ลาออกไปประกอบอาชีพอื่น หรือลาออกเนื่องจากสอบบรรจุเป็นครูในโรงเรียนรัฐบาล เป็นต้น จึงมีการบรรจุครูใหม่เข้าแทน
- ๓. การเก็บสถิติเกี่ยวกับวุฒิครูในโรงเรียนราษฎร์นั้น ได้รวมวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่าไว้ด้วยกัน จึงไม่สามารถที่จะแยกวุฒิตั้งสองออกจากกันได้ ซึ่งอาจทำให้เกิด

ความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ข้อมูล

คำจำกัดความ

ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้คือ

วุฒิครู^๖ หมายถึง ชั้นสูงสุดหรือระดับสูงสุด (Highest Grade or Level of Education) ที่ครูสำเร็จการศึกษาในระบบการศึกษานั้น ๆ เช่น สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อนุปริญญา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ชั้นประถมปีที่ ๓ เป็นต้น

ครูมัธยมศึกษาทั่วประเทศ หมายถึง ครูที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายสายสามัญทั่วประเทศ โดยรวมครูที่สอนในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ไว้ด้วยกัน

ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล หมายถึง ครูที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายสายสามัญในโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศ

ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ หมายถึง ครูที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายสายสามัญในโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ

ครูปริญญาโท หมายถึง ครูที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และสถาบันอื่น ๆ ที่มีหลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาโท โดยใช้เวลาเรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ หรือเทียบเท่าเป็นเวลา ๒ ปี และรวมทั้งปริญญาโทจากต่างประเทศด้วย

^๖ UNESCO, Manual of Educational Statistics (Netherlands : UNESCO, 1961), p. 55.

ครูปริญญาตรี หมายถึง ครูที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย
วิทยาลัย และสถาบันอื่น ๆ ซึ่งมีหลักสูตรการศึกษาชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า โดยใช้เวลา
เรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ หรือเทียบเท่า เป็นเวลา ๔ ปี และรวมทั้งปริญญาตรี
จากต่างประเทศด้วย

ครูอนุปริญญาหรือเทียบเท่า หมายถึง ครูที่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา
จากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย โดยใช้เวลาเรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เป็นเวลา ๓ ปี
หรือต่อจากชั้นมัธยมศึกษา ๓ เป็นเวลา ๕ ปี และรวมทั้งวุฒิอื่นที่เทียบเท่า เช่น ปม. พม.
 เป็นต้น

ครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.สูง) หรือเทียบเท่า หมายถึง
ครูที่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา (อ.กศ.) หรือสำเร็จ
การศึกษาจากวิทยาลัยครู โดยใช้เวลาเรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เป็นเวลา ๒ ปี
หรือต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นเวลา ๔ ปี

ครูประกาศนียบัตรประโยคครูประถม (ปป.) หรือเทียบเท่า หมายถึง ครู
ที่สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาฝึกหัดครู โดยใช้เวลาเรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕
เป็นเวลา ๑ ปี หรือต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นเวลา ๓ ปี หรือ วุฒิอื่นที่เทียบเท่า
เช่น พป. พท. เป็นต้น

ครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) หรือเทียบเท่า หมายถึง ครูที่
สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู โรงเรียนฝึกหัดครู หรือสถาบันอื่น ๆ โดยใช้เวลา
เรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นเวลา ๒ ปี และรวมทั้งวุฒิอื่นที่เทียบเท่า เช่น
พ.กศ. เป็นต้น

ครูประกาศนียบัตรประโยคครูมูล (ป.) หรือเทียบเท่า หมายถึง ครูที่สำเร็จ
การศึกษาจากสถานฝึกหัดครู โดยใช้เวลาเรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นเวลา ๑ ปี
หรือวุฒิอื่นที่เทียบเท่า เช่น พ.ปช. ปจ. ปพ. เป็นต้น

ครูประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.วส.) หมายถึง ครูที่สำเร็จการศึกษา
 จากวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยพาณิชยกรรม โรงเรียนการช่าง วิทยาลัยเกษตรกรรม
 โดยใช้เวลาเรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เป็นเวลา ๓ ปี หรือต่อจากชั้นมัธยมศึกษา
 ปีที่ ๖ เป็นเวลา ๒ ปี

ครูประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.วช.) หมายถึง ครูที่สำเร็จ
 การศึกษาจากวิทยาลัยเทคนิค โรงเรียนช่างตัดเสื้อ โรงเรียนเพาะช่าง โรงเรียน
 พาณิชยกรรม และสถานอื่น ๆ โดยใช้เวลาเรียนต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นเวลา
 ๓ ปี